

at Dagen ogsaa for Danmarks Vedkommende er skuddt en Uge frem paa Grund af Tidens Korthed. Men at dette ikke kan have været Tilfældet, fremgaar af de tidligere Forordningers Datering. En Maaned var fuldt tilstrækkelig til, at en Forordning kunde komme til Folks Kundskab overalt i hele Danmark. Nej, Sagen hænger aabenbart helt anderledes sammen.

Udtrykket »Paaske Helligdage« har paa den Tid været tve-tydigt, ganske som Udtrykket »Jule Helligdage« endnu er det den Dag idag. Det har paa middelalderlig Vis kunnet opfattes som ensbetydende med Paaskeugen, og det har kunnet opfattes som ensbetydende med de tre første Dage, paa hvilke der holdes Kirketjeneste. Forordningen er udstedt i den gammeldags Tro og Formening, at Fredagen i Paaskeugen hørte med til Paaske Helligdage. Men, som sagt, herom kunde der disputeres. I Almanaken for 1687 findes Bededagen slet ikke. Udgiveren har villet afvente Begivenhedernes Udvikling. 1688 udkom den reviderede Alterbog. Bededagen har faaet sin Plads i Ugen Jubilate, og overensstemmende hermed har Almanaken for dette Aar Bededagen anbragt i samme Uge. Men her er sket det mærkværdige, at Ugens Navn alligevel er blevet Cantate, hvilket har haft til Følge, at alle de andre latinske Søndagsnavne er rykkede en Uge frem i Tiden. Men det er ikke den eneste Mærkelighed. Tidligere kaldtes de tre første Dage i Paaskeugen *Paaskedag*, *Paaske Mandag* og *Paaske Tirsdag*, men nu kaldes de *Paaskedag*, *1ste Paaskedag* og *2den Paaskedag*. Udgiveren har villet lære Folk, hvad der skulde forstaas ved Udtrykket »Paaske Helligdage«. 1689 er Almanaken atter kommen ret i Lave. *Bededag* er i Jubilate, og Ugens Navn er Jubilate.

TOPOGRAFISKE MUSEER.

ET FORSLAG.

»Cand. theol. Fredrik From søger« — saaledes begynder Soren Kierkegaard en af sine geniale Betragtninger. Naar jeg nu drister mig til her at fremsætte nogle ingenlunde geniale, men

saare naturlige og — synes jeg — aktuelle Betragtninger, saa vil jeg ogsaa begynde med en Mand, der søger. Han behøver ikke at være Cand. theol., han kan udmærket godt nøjes med at være Skolelærer eller Gaardejer eller Skomagermester. Det er lige meget, kun maa vi udstyre ham med historisk-topografiske Interesser eller ialtfald Hjemstavnskærlighed. Lad ham f. Eks. være Skolelærer.

Altsaa: Hr. Hansen har i en længere Aarrække virket som Lærer i Grønby. Han har i den Tid omfattet alt vedrørende Grønby Sogns lokale Forhold med levende Interesse, og han har flittigt noteret op alt, hvad han har fundet af Værdi om Sognets Historie og Topografi. Han har gjort Studier i Marken, han har pumpet gamle Folk for mundtlige Oplysninger og Overleveringer; og nu, da han har taget sin Afsked med Pension, har han faaet Tid til at granske i Arkiver og Biblioteker. Omsider er han naaet saa vidt, at han har faaet lagt sidste Haand paa den Bog om Sognets Historie, som har været Maalet for hans Samlerflid. Men nu vil Hr. Hansen — som rimeligt er — gjerne pryde sin Bog med Illustrationer. Han søger at faa Billeder af Byerne i Sognet, af Kirken og dens Inventar, af gamle Huse og Gaarde, Oldtidsminder og meget andet. Lidt har han vel faaet skraabt sammen: nogle Fotografier og maaske et enkelt brugeligt Prospektkort (Købmanden i Grønby fører nogle enkelte af den Slags i sin Forretning, men kun af de mest aandsforladte og kedelige moderne Huse i Byen som Mejeriet, Missionshuset o. fl.). Hansen er imidlertid langtfra tilfreds med dette. Et Par ældgamle Gaarde i Sognet fik han desværre ikke sikret sig Fotografi af, inden de blev revet ned. I trykte Bøger har der ikke været Illustrationer fra hans Sogn at finde, heller ikke har de store Biblioteker haft Billedstof derfra liggende. I Nationalmuseet har han derimod været lidt mere heldig; han er ved stor Imødekommenhed af Museets Embedsmænd bleven sat i Stand til at faa reproduceret det Billedstof, der fandtes i Arkivet af Sognets Kirke og dens Inventar. Dog, Hansen kunde i høj Grad ønske at komme i Besiddelse af Billeder, der kan illustrere Sognets Udseende i ældre Tider. Da Egnen er meget naturskøn, vil Forfatteren meget

gærne pryde sin Bog med Gengivelser af et eller andet stedligt Maleri af en kendt Kunstner. Maaske kunde det ogsaa lykkes ham i et Bibliotek ved at gennemgaa et Kunstnerleksikon eller en Fortegnelse over Charlottenborg-Udstillingerne at finde et Maleri til Reproduktion. Men Originalen er maaske paa private Hænder. Den kan være solgt til Etatsraad X. eller Direktør Y. Vedkommende er maaske død, og hvor er Maleriet saa havnet? Men Helten i denne lille Novelle har ikke opgivet Haabet om at finde mere Billedstof; han har længe søgt heltemodigt og uden at sky nogen Anstrængelse, skønt han er en ældre Mand — og han søger endnu.

Hr. Hansen kunde imidlertid have været sparet for meget Tidsspilde, for Korrespondancer og dyre Rejser, dersom der havde eksisteret noget saadant som *topografiske Museer*. Det er besynderligt nok, at man i vor museumsinteresserede Tid endnu ikke har optaget Tanken om den Art Museer. Det nytter ikke meget, at man henviser til de allerede eksisterende Hovedstads- og Provinsmuseer; thi disse kan ingenlunde erstatte de her foreslaaede topografiske Samlinger. De almindelige Museer er enten Specialsamlinger af anden Art som i København eller almene Samlinger som i de fleste Provinsbyer. Det er ganske rigtigt, at de større Museer udenfor Hovedstaden ofte har en ikke uanselig Samling af gamle Billeder og Malerier af lokalhistorisk Betydning; men det er vistnok omtrent udelukkende Æmner fra selve den By, hvor Museet findes, ikke noget fra Egnen. Det ligger ogsaa i Sagens Natur, at et Købstadmuseum ikke kan være baseret paa at være Billedsamling for et større Landomraade.

Imidlertid er Ideen om topografiske Museer allerede ført ud i Praksis. Som bekendt skænkede Etatsraadinde Julie Hegel den meget omfattende Samling af Billeder fra København og Omegn (mest Gentofte Kommune), som hendes afdøde Mand havde grundet og forøget fra Aar til Aar, til et offentligt tilgængeligt Museum. Dette blev installeret paa Øregaard i Hellerup og kom saaledes til Gentofte Kommune og ikke til København, hvad man vel nærmest kunde have ventet. Dette har nu sin Historie, som imidlertid ikke hører hjemme paa disse Blade. Men hvorefter alting er,

dette vort Lands første egentlige topografiske Museum har allerede siden Sommeren 1921 været gratis aabent for Almenheden. Hvilken overordentlig Betydning det vil faa for enhver, der er interesseret i Københavns Topografi, behøver selvfølgelig ikke at paapeges. Det maa siges at være et ganske righoldigt topografisk Museum for Hovedstaden, væsentligt bestaaende af Olie-malerier og Akvareller; hvorimod trykte Blade i altfor høj Grad savnes. Hvad der imidlertid i en væsentlig Grad forringer dette Museums Betydning for Hovedstadens Beboere er den Omstændighed, at det er anbragt udenfor København i en Kommune, hvis Part af Billedstoffet kun udgør en beskeden Procent.

Men nu trænges der endda langt stærkere til topografiske Museer for Provinsernes Vedkommende. Københavns Historie og Topografi er jo indgaaende skildret og gennemillustreret, og det samme gælder — omend i mindre Grad — Omegnen. Naar Dr. Eiler Nystrøm har kunnet illustrere sine to nydelige Bøger om Gentofte og Søllerød Sogne saa rigt, da skyldes det fornemmelig, at Nærheden ved Hovedstaden gennem lange Tider har gjort disse Egne bekendte i videre Kredse, end det ellers er Tilfældet med Landkommuner. Men dersom jeg f. Eks. vil skrive en Bog om Skumpelstrup Sogn, hvor mon jeg da finder mit Billedstof? Thi er Skumpelstrup, ret beset, mindre interessant end Søllerød? Den er maaske netop interessant ved sin Ubekendthed og Afsondrethed. Thi netop derved indeholder den Muligheder for et lærerigt Studium i gammelt Folkeliv, Sæder, Skikke og Overleveringer. Den bliver saa at sige mere gammel og oprindelig.

Det er i Virkeligheden paatrængende nødvendigt snarest at faa samlet et rigt Billedmateriale særligt fra Landet, hvor den oprindelige Bebyggelse og de gamle Bygningsformer er stærkt i Færd med at forsvinde, saa at det, eftersom Aarene gaar, vil blive mere og mere vanskeligt at skildre og illustrere den danske Landsby i sin rene Type i de forskellige Egne af Landet. Paa min nylig tilendebrogede Ferierejse fik jeg atter et Bevis derpaa. Jeg malede sidste Sommer et karakteristisk Gadeparti fra en østjydsk Landsby med gamle Bindeværkshuse. Da jeg i Aar medtog Billedet for at rette paa nogle Enkeltheder, var det ene Bin-

dingsværkshus ombygget med moderne Grundmur. Et Gadeparti af gammeldags Ynde fra en anden By, desværre ikke i Tide afbildet, viste sig nu i Aar at være ødelagt ved Opførelse af en ny Forretningsbygning, hvis »Stil« skriger højlydt til Himlen om Miskundhed. Og saaledes kunde man blive ved.

Lad os i Fantasien tænke os, at vi havde et topografisk Museum for hvert Amt — i dets Hovedby eller ialtfald paa et centralt og let tilgængeligt Sted i Amtet. Man vilde da her naturligt kunne samle, hvad man kunde overkomme af eksisterende Malerier (eller Kopier af saadanne), Tegninger, Raderinger, Fotografier osv. af Landskaber, Kirker, Byer, Gaarde og Huse, Fortidsminder m. m. fra Amtet. Man skulde ikke alene tænke paa det blot »historiske« Stof, men ogsaa paa det i egentlig Forstand topografiske. Ved Hjælp af en righoldig Samling af Billeder af Skove, Søer, Moser, Bakker osv. vilde man om hundrede Aar have en glimrende Oversigt over en Egns (et Herreds eller et Sogns) landskabelige Udvikling. Vort Land, hvis Overflade er dannet af saa blødt et Stof, har saa let ved at skifte Karakter: Heder opdyrkes, Søer udtørres, Bakker beplantes, Kæmpehøje sløjfes osv. Man maatte heller ikke glemme at medtage geologisk og andet naturvidenskabeligt Billedstof, der kunde illustrere Omraadets Naturforhold. En væsentlig Opgave vilde det blive at fremskaffe gode Kopier af alt det gamle Billedstof, der findes i sjældne Værker som Resens eller Frederik d. 5tes Atlas eller paa uerhvervelige Kunstblade o. lign. Det følger af sig selv, at Museet ogsaa bør samle alle overkommelige Specialkort over det repræsenterede Omraade samt By- og Borgplaner, Opmaalinger af gamle Bygninger og andre Fortidslevninger.

Samlingens Ordning bør være strængt topografisk som paa Museet paa Øregaard, hvor Københavns enkelte Kvarterer følger efter hverandre i den rigtige geografiske Rækkefølge — men ikke medtagende Billedstof, som er Omraadet uvedkommende. Man kunde for et Amtsmuseums Vedkommende samle Stoffet herreds- eller sognevis.

Endelig bør et saadant Museum absolut ikke savne en righoldig Samling af udklippede topografiske Billeder fra Egnen.

opklæbde paa Karton og ordnede i Kasser alfabetisk, f. Eks. indenfor et Herred. En saadan Samling vil kræve meget ringe Plads og efterhaanden som den vokser afgive et fyldigt Materiale for den lokalhistoriske Forsker. Da jeg imidlertid i »Bogens Verden«, April 1921, har slaaet til Lyd for Oprettelse af saadanne Samlinger, skal jeg nøjes med at henvise til min Artikel der.

Jeg begyndte med den historisk-topografiske Forfatter; og i Klasse med ham vil jeg sætte enhver lokalhistorisk interesseret Person. Men det siger sig selv, at et topografisk Museum vil være til Gavn og Glæde for en Mængde andre Mennesker. Hvor ofte skal ikke Dagbladene bruge et Billede af en eller anden i Øjeblikket aktuel Lokalitet, Bygning o. l.? Og af hvilken Betydning vil det f. Eks. ikke være for Turistsagens Fremme? Et topografisk Museum reklamerer jo ved sin blotte Tilværelse for denne Sag. Med hvilken Glæde vil ikke saadanne Foreninger som de historisk-topografiske Amtssamfund, Foreningerne for Naturfredning, for gamle Bygningers Bevarelse, forstlige, botaniske, geologiske og andre naturvidenskabelige Foreninger hilse saadanne Museers Oprettelse? Og saa burde jeg endda først og fremmest have talt om den rent folkeopdragende Betydning, de vil faa ved at vække og nære Hjemstavnskærligheden, Natursansen og Skønhedsglæden.

Ja, alt dette er saare godt og rigtigt, vil man sige — men Pengene? Denne uundgaaelige nervus rerum, som man overalt løber Panden imod, skal jeg imidlertid med Vilje ikke komme nærmere ind paa. Jeg vil indskrænke mig til at henvise til et engelsk Ordsprog, hvis Sandhed man vanskeligt kan komme udenom: Where there is a will, there is a way. Og naar man tænker paa, hvor der ødsles med Penge til unyttige Formaal, skulde man vel mene, at der ogsaa kunde falde en Skærv af til kulturfremmende Institutioner som de her skitserede. Forøvrigt vil jeg dog minde om, at der udover Bygningen og Lønningen af en Museumsforvalter næppe bliver større Udgifter, da Museet ganske sikkert vil vokse op og forøges ved *Gaver*, enten lejlighedsvis eller testamentarisk. Hvor ofte sker det ikke, at en Sam-

ler dør og med Bekymring maa tænke paa, at Frugten af al hans Flid og Moje maaske vil blive splittet ad ved Auktion eller paa anden Maade gjort værdiløs? Har han ingen Arvinger, der har Sans eller Evner til at fortsætte hans Arbejde, vil han sikkert glæde sig ved at kunne testamentere sin Samling til et Museum, hvor han ved, at den vil komme paa sin rette Plads og blive til Gavn og Glæde for Offentligheden. Overhovedet kan man jo med den Art Museer begynde i det smaa. Arbejdets Glæde bestaar som bekendt i at bygge op fra Grunden, ikke i at se alt fuldbragt med ét Slag. Iøvrigt kan jeg, hvad de finansielle Spørgsmaal angaar, ganske slutte mig til det Forslag, som Hr. Johannes Olsen fremsætter her i Tidsskriftet Side 74.

Med ovenstaaende Betragtninger henvender jeg mig til den dannede Almenhed og ganske særligt til Dansk historisk Fællesforening med Ønske om, at den vil skænke Sagen et velvilligt Øre. Jeg saa gjerne, at Sagen havde fundet en værdigere Talsmand end min Ringhed; og det undrer mig, at den ikke for længe siden er taget op til offentlig Drøftelse.

Hellerup, i August 1924.

Chr. Heilskov.

ANMELDELSER m. m.

Nordsjællandsk Folkeliv. 1—4. Udg. af *Anders Uhrskov*. 1921—4. I Kommission hos H. Aschehoug & Co.

Højskolelærer Anders Uhrskov har i Løbet af faa Aar udsendt fem Bind af et Værk med Hovedtitel Nordsjællandsk Folkeliv, indeholdende: 1. To Nordsjællænderes Erindringer. 2. Folkesagn. 3. Sagn og Tro. 4. Højtid. 5. Dagligliv. Sidste Bind indeholder udførligt Sagregister.

Bogen er udkommen i Subskription blandt nordsjællandske Bønder, og økonomiske Grunde har tvunget Forfatteren til at begrænse sit Stof. Det kan ikke nægtes, at Værket derved er blevet en Materialesamling af noget tilfældig Karakter. Det værdifulde er det Folkemindestof, som Uhrskov selv med stor Flid og